

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی دین انحرافی بهائیت : گسترش و چالش ها و اعتقادات

*

فائزه بنوی

چکیده

بهائیت به عنوان یک جنبش مذهبی نوظهور در قرن نوزدهم، دارای ویژگی‌های خاصی است که آن را از دیگر ادیان متمایز می‌سازد. این مقاله هدف اصلی خود را بررسی انحرافات عقیدتی و تاریخی فرقه بهائیت و تأثیرات آن بر جوامع مسلمان قرار داده است. اهمیت این پژوهش در تحلیل نقدهای علمی و دینی نسبت به بهائیت و بررسی نقش آن در تحول بافت فرهنگی و دینی جوامع اسلامی نهفته است. روش تحقیق در این مقاله، تحلیلی و رویکردی انتقادی به مبانی فکری و آموزه‌های بهائیت را دنبال می‌کند. در نتیجه، این مقاله به ارائه تصویری جامع از بهائیت و تأثیرات منفی آن بر اصول دینی و اجتماعی جوامع مسلمان می‌پردازد.

کلید واژه ها : بهائیت، اعتقادات، انحرافی

---

* طلبه حوزه علمیه حضرت رقیه (س) شهر برازجان

مقدمه

بهائیت به عنوان یک جریان مذهبی نوین، به عنوان یک دین انحرافی تلقی می‌شود که در اواسط قرن نوزدهم میلادی در ایران شکل گرفت. این دین ابتدا به عنوان یک جنبش اصلاح طلبانه در درون اسلام آغاز شد و به تدریج به یک مکتب مستقل و معتبر تبدیل گردید. بنیان‌گذار آن، سید علی محمد شیرازی، معروف به باب، در سال ۱۸۴۴ ادعای پیامبری کرد و آغاز این تغییرات بنیادی را رقم زد. بعد از او، بهاء‌الله، به عنوان پیامبر جدید و مصلح جهانی معرفی شد و آثار و تعالیم او نه تنها به بسط این دین کمک کرد، بلکه تفکرات جدیدی را در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و معنوی ارائه داد.

بررسی بهائیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این مکتب مذهبی نه تنها به عنوان یک دین مستقل در کنار ادیان دیگر شناخته می‌شود، بلکه به شدت مورد توجه و چالش جوامع مذهبی، به ویژه جوامع اسلامی، قرار گرفته است. اصول و آموزه‌های بهائیت، مانند اتحاد نوع بشر، برابری جنسیت‌ها و مذاهب مختلف، و آموزش جهانی، می‌تواند به عنوان زمینه‌ساز گفتگو و تعامل بین ادیان مختلف عمل کند. در دنیای کنونی، که تضادهای مذهبی و فرهنگی روز به روز افزایش می‌یابند، شناخت این دین و چالش‌های آن می‌تواند به درک بهتری از تنوع ادیان و تأثیرات اجتماعی آنها کمک کند. اهمیت این تحقیق در واقع در این نهفته است که شناخت و فهم بهتر این دین می‌تواند به مبارزه با تبعیض‌ها و نابرابری‌های اجتماعی، تقویت همزیستی مسالمت‌آمیز و ترویج ارزش‌های انسانی کمک کند. پیشینه بهائیت به دوران قاجار و ظهور نارضائیت‌ها از وضعیت اجتماعی و سیاسی آن زمان برمی‌گردد. این دین در ابتدا به عنوان یک جنبش اصلاح طلبانه با هدف ایجاد تغییرات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ظهور کرد. مستندات تاریخی نشان می‌دهد که بهائیت در پاسخ به نیازها و چالش‌های جامعه آن روزگار شکل گرفت و سعی در اصلاح و بهبود شرایط اجتماعی، اخلاقی و معنوی مردم داشت.

تحقیقات متعددی در زمینه بهائیت انجام شده است که به بررسی تاریخچه، اصول بنیادین، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی این دین پرداخته‌اند.

بنابراین، این مقاله به بررسی تاریخچه، اصول بنیادی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی بهائیت و همچنین چالش‌هایی که این دین با آنها روبرو است خواهد پرداخت. این بررسی نه تنها به شناخت بهتر بهائیت کمک می‌کند، بلکه نگرشی عمیق‌تر به چالش‌های اعتقادی در جوامع مختلف ارائه خواهد داد و ضرورت گفت‌وگو و تعامل میان ادیان را در دنیای مدرن گوشزد می‌کند.

مفوم شناسی

۱. بهائیت در لغت:

«بهائیت» از واژه‌ی «بهاء» به معنای روشنایی، جلال و شکوه گرفته شده و در ساختار اسمی به معنای «پیروان بهاء» (بهاء‌الله) به کار می‌رود.^۱

بهائیت در اصطلاح:

بهائیت یک آیین منشعب از بابیه و اسلام شیعی است که در قرن ۱۹ میلادی توسط میرزا حسین علی نوری (معروف به بهاء‌الله) در ایران شکل گرفت. این آیین ادعای نسخ اسلام، وحدت ادیان، و تشکیل جامعه جهانی واحد را دارد. از نگاه اندیشمندان اسلامی، بهائیت جنبشی انحرافی و سیاسی-استعماری است که مشروعیت دینی ندارد.^۲

۲. اعتقادات در لغت:

از ریشه «ع-ق-د» به معنی بستن و گره زدن گرفته شده. «اعتقاد» در لغت به معنای باور قلبی راسخ است.^۳

اعتقادات در اصطلاح:

در حوزه‌ی دین و کلام، اعتقادات به مجموعه باورهایی گفته می‌شود که بنیان معرفتی و ایمانی دین را تشکیل می‌دهند. این باورها شامل توحید، نبوت، معاد و اصول بنیادین دیگر هستند.^۴

۳. انحرافی در لغت:

از ریشه «ح-ر-ف» به معنای چرخیدن از مسیر اصلی. «انحراف» یعنی کج شدن، دور شدن یا خروج از راه درست.^۵

انحرافی در اصطلاح:

در علوم دینی و اجتماعی، «جریان انحرافی» به اندیشه یا رفتاری گفته می‌شود که از اصول پذیرفته‌شده‌ی دین یا ارزش‌های بنیادین جامعه منحرف شده و دچار بدعت یا انحطاط فکری می‌شود. فرقه‌هایی مثل بهائیت، از دیدگاه اندیشه اسلامی، از مصادیق انحراف عقیدتی محسوب می‌شوند.^۶

---

۱. جعفریان. جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی - سیاسی ایران. ص ۲۸۴

۲. همان. ص ۲۸۴

۳. مصباح یزدی. آموزش عقاید. ص ۱۵

۴. همان. ص ۱۵

۵. شبان‌نیا. فرقه‌های انحرافی معاصر. ص ۷۱

۶. همان. ص ۷۱

۱. ظهور بهائیت

بهائیت به عنوان یک دین نوین، در قرن نوزدهم میلادی و به ویژه در سال ۱۸۴۴ میلادی با ظهور سید علی محمد شیرازی، معروف به «باب»، آغاز شد. سید علی محمد شیرازی، که در سال ۱۸۱۹ متولد شد، در جوانی به عنوان یک روحانی اسلامی شناخته می‌شد. او به دنبال یک تجربه روحانی عمیق و ظهور یک مصلح جهانی جدید بروز کرد و به همین دلیل ادعای پیامبری کرد.

۱. ادعای نبوت باب

باب در ۲۳ مه ۱۸۴۴، با اعلام اینکه "من باب" (یعنی دروازه) به مصلح آخرالزمان هستم، به عنوان پیامبر جدید شناخته شد. او خود را به عنوان نبی‌ای معرفی کرد که بشارت‌دهنده‌ی ظهور پیامبر بعدی خواهد بود. باب به سرعت پیروان زیادی را به خود جلب کرد که به "بابی" معروف شدند. او تعالیم جدیدی را ارائه داد که شامل تحولی در اسلام و نقد نظام‌های اجتماعی و دینی موجود بود.^۱

۱.۲ تأسیس آیین جدید

تعالیم باب به سرعت در ایران گسترش یافت و گاهی اوقات با واکنش‌های منفی از سوی مراجع دینی و حکومتی مواجه شد. در سال ۱۸۵۰، پس از یک سری از شورش‌ها و ستیزها، باب به عنوان یک تهدید برای قدرت‌های موجود شناخته شد و به اعدام محکوم گردید. با این حال، قبل از اجرای حکم، او به زندان منتقل شد و در نهایت در سال ۱۸۵۰ به قتل رسید.^۲

---

۱. فارد، تاریخ آیین بهائی، ص. ۳۵

۲. مک‌کین، ظهور آیین بهائی، ص. ۱۱۲

۶. چالش‌ها و انتقادات دین بهائیت

دین بهائیت، از زمان تأسیس در قرن نوزدهم با چالش‌ها و انتقادات متعددی روبرو بوده است. این چالش‌ها از سوی جوامع مذهبی، فرهنگی و سیاسی مختلف ناشی می‌شوند و به نوعی بر روند گسترش و پذیرش بهائیت تأثیر گذاشته‌اند.

۱.۶ چالش‌های مذهبی

مخالفان اسلامی: اصول و تعالیم بهائیت به ویژه در کشورهای اسلامی با انتقادات تند و شدیدی مواجه بوده است. علمای اسلامی به بهائیت به عنوان یک فرقه انحرافی و غیرمعتبر نگاه می‌کنند و بسیاری از آنان این دین را به عنوان تهدیدی برای مفهوم توحید و پس از آن وحدت مسلمین محسوب می‌کنند. در ایران، بهائیان به دلیل اعتقادات مذهبی خود مورد آزار و اذیت قرار گرفته و گاهی به اعدام و زندان محکوم شده‌اند. این مقاومت مذهبی هنوز هم یکی از بزرگترین چالش‌های پیش روی بهائیت است^۱

نقد‌های داخلی: همچنین برخی از پیروان ادیان دیگر و حتی بعضی از بهائیان به انتقادات داخلی نسبت به رهبری و ساختار سازمانی بهائیت پرداخته‌اند. برخی از این انتقادات به مسائل مالی، شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها، و عدم توازن قدرت میان مراکز مختلف بهائی مربوط می‌شود^۲

۲.۶ چالش‌های اجتماعی و سیاسی

آزار و محدودیت در کشورهای اسلامی: پیروان بهائیت به ویژه در ایران با آزارها و محدودیت‌های شدیدی از سوی دولت و جامعه مواجه بوده‌اند. در ایران، بهائیان به عنوان "کفر" و یک تهدید برای امنیت ملی شناخته شده و بارها زندانی و حتی اعدام شده‌اند^۳

بها در تهران با کارکنان روس همبستگی داشته به همین دلیل بعد از زندانی شدنش روسیان برای رهاییش کوشیدند^۴

---

۱. فارد، تاریخ آیین بهائی، ص. ۵۶

۲. مک‌کین، ظهور آیین بهائی، ص. ۱۳۴

۳. مقیمی، تأسیس جامعه بهائی، ص. ۹۰

۴. گیتی، بهائیگری ص ۸۹

این وضعیت به

شکلی سیستماتیک صورت می‌گیرد و بهائیان از حق تحصیل، اشتغال و فعالیت‌های اجتماعی محروم هستند.

تبعید و فشارهای سیاسی: بسیاری از رهبران بهائی به دلیل فعالیت‌های دینی و اجتماعی خود تحت فشارهای سیاسی قرار دارند. بهاء‌الله و دیگر رهبران بهائی پیش از او تحت پیگرد و تبعید قرار گرفته‌اند و این سنت ادامه دارد. بهائیان در کشورهای غیر اسلامی نیز با چالش‌هایی از جمله تعصبات محلی و نگاه منفی به اقلیت‌ها روبرو هستند^۱

۳.۶ انتقادات فکری و فلسفی

انتقادات از اصول اعتقادی: بسیاری از منتقدان بهائیت اعتقاد دارند که اصول این دین، به ویژه در زمینه وحدت نوع بشر و برابری زنان و مردان، به راحتی قابل تحقق نیستند. برخی فیلسوفان و متفکران اسلامی نسبت به راهکارهای عملی دین بهائی برای ایجاد عدالت اجتماعی انتقاد کرده و آن را ناکافی می‌دانند^۲

مفهوم جدید وحی: همچنین برخی از عالمان از مفهوم جدید وحی در بهائیت انتقاد کرده‌اند، که ادعا

می‌کند الهام از سوی خداوند می‌تواند در دوره‌های زمانی مختلف و توسط شخصیت‌های مختلف

تحقق یابد. این نگرش با تعالیم سنتی سایر ادیان، به ویژه اسلام و مسیحیت، که وحی را به یک دوره

مشخص و یک پیامبر محدود می‌دانند، در تضاد است^۳

---

۱. کینگ، مقدمه ای بر آیین بهائی، ص. ۱۴۷

۲. مک‌کین، ظهور آیین بهائی، ص. ۱۴۲

۳. فارد، تاریخ آیین بهائی، ص. ۷۲

نتیجه‌گیری

دین بهائیت، در کنار پیشینه غنی و آموزه‌های انسانی خود، همواره با چالش‌ها و انتقادات فراوانی روبرو بوده است. این دین که در پی ترویج برابری، وحدت نوع بشر و صلح جهانی است، در عین حال به دلیل تفاوت‌های بنیادی خود با دیگر ادیان، به ویژه اسلام، با مقاومت‌های سختی مواجه شده است.

اگرچه بهائیت سعی دارد به عنوان دینی جامع و فراملی شناخته شود، اما تحلیل‌ها نشان می‌دهد که اکثر جوامع اسلامی آن را به عنوان یک فرقه انحرافی تلقی می‌کنند، که اعتقادات و اصول آن با مبانی بنیادی دین اسلام تضاد دارد. تاریخ پرفراز و نشیب بهائیان، شامل تبعید و سرکوب‌های اجتماعی، گواهی بر این چالش‌ها است.

با این حال، دین بهائیت همچنان بر اعتقاد به اصلاحات اجتماعی و اهمیت آموزش و فرهنگ تأکید دارد و پیروان آن در تلاش برای ایجاد یک جامعه جهانی مبتنی بر محبت و همزیستی مسالمت‌آمیز هستند. در نهایت، آینده بهائیت و موفقیت آن در تحقق اهدافش به واکنش جوامع مختلف نسبت به این دین و توانایی آن در پیشبرد گفت‌وگوها و آینده‌نگری‌های انسانی بستگی دارد.

به رغم انتقادات و چالش‌ها، آموزه‌های بهائی می‌توانند در دنیای معاصر به عنوان الگویی برای تسهیل گفتگو بین ادیان و فرهنگ‌ها و همچنین ارتقاء ارزش‌های انسانی و اجتماعی مطرح شوند و تلاش برای وحدت و همبستگی جهانی را تسهیل کنند.

منابع

کتابها

۱. گیتی، (۱۳۲۳). *بهایگری بی نا.
۲. کید، رینا (۲۰۲۰). *بهاییان و معبدها. انتشارات بلومزبری.
۳. کینگ، د. (۲۰۲۰). *مقدمه‌ای بر آیین بهائی. انتشارات دانشگاه کمبریج.
۴. مهتدی، فضل الله (۱۳۸۰). *اسناد و مدارک درباره بهائیگری انتشارات بهائی.
۵. موریس، ویلیام ای (۲۰۱۷). *بهاییان و حقوق بشر: مطالعه‌ای در روابط بین‌الملل. انتشارات اشپرینگ.
۶. میراحمدی، مریم (۱۳۶۷). *ایران از نفوذ مسالمت‌آمیز تا تحت حمایت الحمایگی، ۱۸۶۰-۱۹۱۹. انتشارات معین تهران: انتشارات نشر نی.
۷. نوری، عبدالله (۱۳۹۰). *دین بهایی. *ناشر: کتابخانه بهایی.
۸. پیام، س. (۲۰۰۵). *کتاب‌های مقدس بهائی انتشارات دانشگاه آکسفورد.
۹. فارد، ر. (۲۰۰۱). *تاریخ آیین بهائی. * انتشارات بهائی پبلیکیشن تراست.
۱۰. مکین، د. (۱۹۸۹). *ظهور آیین بهائی انتشارات دانشگاه کالیفرنیا
۱۱. وحید پناهی شغلایی کتاب بهائی گری و اثرات آن بر جوامع سال ۲۰۱۱، بی نا.
۱۲. جعفریان، رسول. جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی - سیاسی ایران. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۸۴.
۱۳. شبان‌نیا، قاسم. فرقه‌های انحرافی معاصر. قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۵.
۱۴. مصباح یزدی، محمدتقی. آموزش عقاید. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳.

مقالات

۱. مؤدب، علی اکبر (۱۳۹۳). *فرقه انحرافی ابتکاری بهائیت. * نشریه پژوهش‌های اسلامی.

۲. مهر آیین، کیوان (۱۳۹۶). *واکاوی مناسبات روس و تراز و بهائیت: ماه عسل در عشق آباد*. انتشارات موسسه پژوهشی مادر.

۳. مقیمی، م. (۲۰۱۳). *تاسیس جامعه بهائی*. نشریه Iranian Studies.

۴. رئیسی، سعید (۱۳۹۸). *مروری بر آنچه دین بهائیت گفته می‌شود*. نشریه مطالعات جهانی.